

Marjana HARCET

Paul Marshall (ur.): **Radical Islam's Rules: The Worldwide Spread of Extreme Shari'a Law**
Rowman & Littlefield Publishers, Lanham (etc.) 2005, str. 226.
Cena \$29.95
(ISBN 0742543625)

V delu *Radical Islam's Rules*, ki ga je uredil Paul Marshall so zbrani prispevki različnih poznavalcev osmih islamskih držav v katerih se na različne načine aplicira islamsko pravo. Namen dela je prikazati različne odnose med civilnim in šeriatskim pravom, tam kjer šeriatsko pravo ni uradno (edino) državno pravo, in primere, kjer islamsko pravo pokriva celotno zakonodajo. Slednje na primeru Kraljevine Saudske Arabije (KSA) predstavlja novinar Stephen Schwartz, na primeru Irana pa pravica Mehrangiz Kar. Ti dve državi sta obenem tudi prototip tistega, kar Paul Marshall v naslovu knjige imenuje ekstremni šariat (*Extreme Shari'a Law*). Razlog za takšno opredelitev ni zgolj izredno stroga kazenska zakonodaja, ki za posamezne prestopke predpisuje amputacijo in kamenjanje, na šeriatu utemeljen sodni sistem, podrejen položaj žensk, omejevanje verske svobode itn., pač pa predvsem dejstvo, da se na šariat gleda kot na božansko pravo, ki temelji na svetih virih islama in ki se ga zato ne sme postavljati pod vprašaj ali celo spreminjati. Posebno problematičen je tak pogled zato, ker na tak način pride do popolnega prežemanja vere in države, kar pomeni, da je vsaka kritika (politične) ureditve kritika vere. Zaradi kritike vere pa je v državah, kjer se aplicira skrajno šeriatsko pravo, posameznik lahko obtožen nasprotovanja islamu in odpadništva. Za to je lahko predpisana tudi smrtna kazen, kar smo lahko videli v Nigeriji, Sudanu, KSA, Iranu in Afganistanu.

To je eden izmed razlogov zaradi katerih je po Marshallovem mnenju problematično, v kolikor šariat prevajamo kot »pravo«. Sam pojem namreč že po etimologiji pomeni »pravo pot« in večina muslimanov šariat tako tudi razume, zato je ta bolj podoben judovski Tori kot pa tistemu, kar na Zahodu predstavlja pravo. Šele z upoštevanjem slednjega, lahko razumemo, da tudi tisti muslimani, ki sicer nasprotujejo strogim kaznim predpisanim v šeriatu, menijo, da je kritika šariata, pravzaprav kritika njihove vere. Zgovoren je primer, da je v raziskavi iz leta 2002, ki jo je v Indoneziji izvedel *Research Center for the Study of Islam*, 67 odstotkov ljudi na vprašanje ali se jim zdi ustrezno, da zakonodaja temelji na Koranu in suni (primarnih virih šariata) odgovorilo pritrdilno, medtem ko je le 7 odstotkov nasprotovalo ideji, da bi v parlamentu bile tudi ženske.

Zato, da bi ločili ti dve stvarnosti, Marshall meni, da je potrebno ločiti med pojmom šariat, ki pomeni pot, in ekstremni šariat, kakršnega najdemo v KSA in od leta 1979 v Iranu. Kot opozarja, ti dve izvedbi šariata nista konzervativni, tradicionalni obliki, temveč radikalni in revolucionarni obliki šariata. Čeprav se razlikujeta v tem, da je Iran šiitski (imamitski) in KSA sunitka (vahabitska), sta si glede kazenske zakonodaje, ki vključuje amputacijo in kamenjanje, državi zelo podobni. Tej podobnosti se pridružuje tudi odnos do žensk in manjšin. Toda medtem, ko je, kakor piše Schwartz, ekstremni šariat v KSA v veljavi že od leta 1930, se je drugod začel uveljavljati šele po iranski revoluciji leta 1979. Delo *Radical Islam's Rules* zato lahko beremo kot poskus odgovora na vprašanje zakaj in na kakšen način se je to zgodilo.

Glede na to, da sta v knjigi kot modela ekstremne izvedbe šariata izpostavljena Iran in KSA, razlikujemo dva načina radikalne islamizacije: (1) težnjo Irana, da razširi svojo šiitsko verzijo šariata (kar je opaziti na območju Libanona (hezbollah), na posameznih predelih v Afganistanu, v KSA in v nekoliko manjši meri v posameznih zalivskih državah in trenutno tudi v Iraku), (2) težnjo KSA, ki s pomočjo kapitala in propagande širi svojo izvedbo vahabitskega šariata v revnejše, ekonomsko slabo stoječe in korumpirane države. Z gradnjo mošej, postavitvijo svojih imamov in svojih šol pa jim to tudi bolj ali manj tudi uspeva.

Tako v Pakistanu, o katerem piše prof. prava Maarten G. Barends, vpliv šariata narašča že od leta 1979, ko je pakistanski predsednik Zia Ul-Haq v kazensko pravo vpeljal določila iz šariata. Odtlej je opaziti tudi nekatere druge spremembe, ki kažejo na vpliv šariata predvsem na tistem delu Pakistana, ki meji z Afganistanom. Hamouda Fathelrahman Bella opisuje stanje v Sudanu, kjer je Nacionalna islamska fronta (NIF) po svojem prihodu na oblast, zagovarjala radikalno obliko šariata in prepovedala ter ostro kaznovala vsakršna odstopanja ali kritiko takšne ureditve. Tako tudi danes velja, da se odpadništvo kaznuje s smrtno kaznijo, neverniki pa so obsojeni na status drugorazrednih državljanov.

Marshall v poglavju o Nigeriji opisuje stanje pred in po letu 1999. Osamosvojitvi Nigerije izpod kolonialne oblasti 1960. leta je sledila šestnajstletna vojaška vladavina, tako da se je nova ustava začela pripravljati šele leta 1976, sprejeta pa je bila tri leta kasneje. V ustavi je bilo določeno, da so šeriatska sodišča pristojna le kar zadeva osebno pravo. Leta 1999 pa je Zamfra, kot prva republika v Nigeriji vpeljala strogo obliko šariata, pod čigar pristojnostjo so vsi državljani, ne glede na versko pripadnost. Od 36 Nigerijskih republik je danes 12 severnih in središčnih republik sprejelo takšno ekstremno šeriatsko zakonodajo.

Malezijo in Indonezijo Peter G. Riddell opisuje kot državi, ki se zaenkrat uspešno upirata poskusom vpeljave skrajnih oblik šeriata. Nekoliko drugače pa je s posttalibanskim Afganistanom, kjer je v ustavi zapisano, da noben zakon ne sme biti v nasprotju z islamom, čeprav naj bi Afganistan postal demokratična država. Kaj to pomeni in kakšne so lahko posledice takšne formulacije, pa bo pokazal čas.

V sklepnem poglavju, ki ga je napisala Nina Shea direktorica *Freedom House's Center for Religious Freedom*, avtorica ugotavlja, da je ključni problem islamskih držav, da na šariat gledajo kot na Božje pravo, ki po prepričanju radikalnih muslimanov ni nikakor pogojen z zunanjimi vplivi. To pomeni, da o njem ni možno razpravljati, ga postavljati pod vprašaj ali kakorkoli prenavljati in posodabljati.

*Delo Radical Islam's Rules ponuja dokaj podrobno predstavitev vloge šeriata v navedenih državah in kot takšno lahko dobro služi kot temelj specifičnejšim raziskavam. Po drugi strani pa je treba povedati, da so avtorji šariat pogosto obravnavali predvsem kot kazensko pravo. Čeprav gre za izbiro določene metodologije, je to sporno zato, ker ni dovolj izpostavljeno, da celotnega šeriata ne moremo zvesti zgolj na kazensko pravo. Ravno tako kot ga ne moremo zvesti zgolj na družinsko pravo, čeprav je ravno družinsko pravo tisto, ki se od vsega šeriata še vedno najbolj dosledno izvaja v večini islamskih držav. Med pomanjkljivosti dela pa lahko prištejemo tudi določeno mero univerzalizma in posploševanja, ko teče beseda o demokraciji. Kot da ne bi bilo jasno, da vpeljava liberalne demokracije ne pomeni nujno odprave možnosti ekstremnih oblik vladavine. Zgolj demokratizacija ne zadošča kratko malo zato, ker se brez ločitve države in vere za oblast še vedno (lahko) potegujejo predstavniki verskih skupnosti in verski fundamentalisti. Kaj to pomeni, vidimo v primeru Iraka in Libanona. Vsekakor je pomemben prispevek dela ta, da pokaže na destruktivnost ekstremnih oblik šeriata in nevarnost njegovega širjenja, čeprav podpihovanje strahu pred saudskimi ideologi, ki z denarjem in proislamsko propagando širijo svojo, po njihovem mnenju edino pravo, izvedbo islama in poskušajo tako kolonializirati muslimane, obenem pa širijo tudi sovraštvo do kristjanov, judov in drugih nemuslimanov (o čemur piše tudi kontroverzna Irshad Manji v delu *The Trouble with Islam Today: A Wake-up Call for Honesty and Change*), izzveni kot svojevrstna apologija protiterorističnih in drugih osvobodilnih ukrepov ameriške vlade.*